

Skipulagsstofnun
Jón Smári Jónsson
Borgartún 7b
105 Reykjavík

Reykjavík, 16. maí 2022
UST202203-328/B.S.
10.05.03

Efni: Frummatsskýrsla. Mat á umhverfisáhrifum - Suðurlandsvegur - Bæjarháls að Hólmsá

Vísað er til erindis Skipulagsstofnunar dags. 25. mars sl. þar sem óskað er umsagnar Umhverfisstofnunar um ofangreinda framkvæmd.

Um er að ræða breikkun núverandi vegar auk gatnamóta sem í framtíðinni verða mislæg. Hafin er vinna við skipulag byggðar á Hólmsheiði og mun sá kafli vegarins sem hér um ræðir verða innan þéttbýlis að nokkrum árum liðnum.

Umhverfisáhrif framkvæmdar

Umhverfisstofnun telur að skipulagsyfirvöld og Vegagerðin geti dregið lærdóma af skipulagi byggðar við Suðurlandsveg. Annars vegar hefur ekki verið litið til lengri tíma við lagningu vegarins við Rauðavatn þar sem auk þess hefur verið skipulögð byggð það nærri veginum að nauðsynlegt er að leggja hluta nýs vegar niður í Rauðavatn. Einnig má benda á að þarna hefði mátt taka meira tillit til Suðurlandsvegar við skipulag lóðar við Rauðavatnsskóg þar sem eftir byggingu bensínstöðvar er ekki nægjanlegt svæði fyrir veg í óbreyttu þversniði nema að til komi skerðing skógarins. Hægt hefði verið að komast hjá þessu ef framsýni hefði verið meiri bæði hjá Reykjavíkurborg og Vegagerðinni. Jákvætt er að við undirbúning þeirrar framkvæmdar sem hér um ræðir er litið til lengri tíma varðandi frekari framkvæmdir við Suðurlandsveg eftir því sem byggð þróast.

Sama má segja um skeringu ofan Vesturlandsvegar þar sem gert var ráð fyrir breikkun Suðurlandsvegar og tillit tekið til þess við efnistöku í skeringunni.

Umhverfisstofnun telur jákvætt að velja lausn 2 þegar að veltengingu við Heiðmerkurveg kemur. Þessi lausn hefur mun minna rask í för með sér á vatnsverndarsvæði og nágrenni friðlands í Rauðhólum. Umhverfisstofnun telur óljóst af hverju gert sé ráð fyrir veltengingu frá Heiðmerkurvegi að húsi sunnan Hafravatnsvegar þar sem einnig er gert ráð fyrir tengingu frá hringtorgi við Hafravatnsveg að sama húsi. Mætti hér draga úr raski við Heiðmerkurveg þar sem ein veltenging að þessu húsi ætti að nægja enda vandséð að þarna verði mikil byggð í framtíðinni. Leggja ætti áherslu á að fjarlægja aflagða vegbúta.

Fram kemur í frummatsskýrslunni að til standi að keyra mold í vegaxlir og græða upp með grassáningu. Umhverfisstofnun vill benda á að slíkt getur orkað tvímælis þar sem slá þarf þetta svæði auk þess sem þarna safnast saman ryk og salli af veginum sem með tímanum getur hindrað vatnsrennsli af veginum og víða hefur þurft að hefла þetta efni

burt. Kanna ætti hvort unnt sé að sleppa þessu og draga með öðrum hætti úr dreifingu mengunarefna.

Umhverfisstofnun telur varðandi rask á gróðri með hátt verndargildi sé erfitt að grípa til mótvægisáðgerða, en ef einstakar sjaldgæfar tegundir eru innan framkvæmdasvæðisins ætti í samráði við Náttúrufræðistofnun Íslands að reyna að flytja slíkar plöntur á öruggari stað. Við framkvæmdina á að leggja mikla áherslu á að landi verði ekki raskað utan við fláafót.

Varðandi brýr og undirgöng ætti að leggja áherslu á að rask verði sem minnst utan við brúarstæðið og leggja áherslu á að vel verði gengið frá athafnasvæðum við mannvirkin.

Umhverfisstofnun telur jákvætt að lögð verði áhersla frá upphafi að aðgreina mismunandi umferð á stígum þar sem vænta má að þetta svæði verði enn vinsælla útivistarsvæði þegar fram líða stundir.

Vatn

Samkvæmt lögum nr. 36/2011 um stjórn vatnamála og vatnaáætlun skulu allar opinberar áætlanir á vegum stjórnvalda, svo sem vegna skipulagsmála, náttúruverndar, orkunýtingar og samgangna vera í samræmi við þá stefnumörkun um vatnsvernd sem fram kemur í vatnaáætlun. Markmið laganna er að vernda allt vatn (yfirborðsvatn og grunnvatn) og vistkerfi þess, hindra frekari rýrnun vatnsgæða og bæta ástand vatnavistkerfa til þess að vatn njóti heildstæðrar verndar. Jafnframt er lögunum ætlað að stuðla að sjálfbærri nýtingu vatns sem og langtímavernd vatnsauðlindarinnar. Samkvæmt vatnaáætlun skulu öll yfirborðsvatnshlot vera í a.m.k. góðu vistfræðilegu ástandi og má ástand vatnshlota ekki rýrna. Gerist slíkt þarf að setja fram aðgerðir til að draga úr álagi á vatnshlotið með það að markmiði að bæta ástandið. Vatnaáætlun var undirrituð í apríl síðastliðnum og telur stofnunin að fjalla ætti um hana, t.d. í kafla 3.11, í frummatsskýrslu. Framkvæmdin getur haft áhrif á vatn, bæði yfirborðsvatn og grunnvatn. Þar er helst að nefna vatnshlotið Hólmsá/Suðurá (104-934-R), en undir þeirri vatnshlotaafmörkun er Bugða, grunnvatnshlotið Stór-Reykjavík (104-261-2-R) ásamt Rauðavatni (bíður afmörkunar árið 2022).

Í kafla 5.5.2 kemur fram „Við mengunarrannsókn á Rauðavatni var náttúrulegt mengunargildi og mengunarálag vatnsins af mannavöldum ákvarðað“. Þessi hugtök „náttúrulegt mengunargildi“ er ekki til og gengur ekki upp í þessu samhengi. Mengun af mannavöldum er aldrei náttúruleg. Hér þarf að útskýra hvað er átt við. Fjalla þarf nánar um mótvægisáðgerðir þegar kemur að ástandi og mengun Hólmsá/Suðurá (104-934-R) á framkvæmdartíma, en framkvæmdir sem þessar mega ekki breyta eða rýra ástand vatnshlotsins. Það mega ekki berasta vegaefti (t.d. grugg) eða mengandi efni í vatnshlot á svæðinu.

Skoða hefði þurft sérstaklega svör EFLU við rannsóknum og athugasemdum Náttúrustofu Kópavogs um Rauðavatn í viðauka D. Þar er fjallað um ýmsar mótvægisáðgerðir við líffræðilegum ferlum í Rauðavatni, sem í raun eru að mestu náttúruleg ferli. Rauðavatn er háð stöðu grunnvatns og er því afrennslislaust vatn af náttúrunnar hendi. Svörin fela í sér margskonar tillögur að breytingum sem væru ekki eðlilegar m.v. vatn eins og Rauðavatn. Yfirborðssveiflur í Rauðavatni eru af náttúrunnar hendi og samfélag

vatnaplantna og dýralífs endurspegla það. Tillögur EFLU myndu breyta þessari náttúrulegu mynd og flokkast undir breytingu á náttúrulegu vistkerfi. Í útfærslu EFLU á landfyllingunni er fjallað um dýpkun vatnsins nær landfyllingunni. Líklega myndu breytingar af þessu tagi falla undir breytingu á vatnshloti og vistfræðilegu ástandi þess.

Niðurlag

Umhverfisstofnun telur að helstu áhrif framkvæmdarinnar geti orðið á gróður vegna breyttrar legu vegarins og vatnshlot af sömu ástæðu. Jákvætt er að leggja veginn meðfram núverandi vegi í stað þess að fara inn á ný svæði. Rík tilhneiging er til að ýta frá nærumhverfi sínum nauðsynlegum innviðum eins og vegum og raflínum. Eða að þrengja þannig að vegunum með mannvirkjagerð að mjög lítið svigrúm sé til að bæta þessi samgöngumannvirki. Þetta hefur stundum í för með sér að mannvirkjagerð færir inn á óröskuð svæði í stað þess að fylgja mannvirkjum sem þegar eru til staðar. Jafnframt mun framkvæmdin geta haft áhrif á vatn, en gæta þarf þess að ástand vatnshlotanna sem eru á eða við framkvæmdarsvæðið sé í samræmi við umhverfismarkmið þeirra og að ástand rýrni ekki vegna framkvæmdanna, hvorki á framkvæmdartíma, né að þeim loknum.

Frummatsskýrslan er ítarleg og vönduð. Umhverfisstofnun bendir á að leita þarf leyfis stofnunarinnar ef jarðrask verður innan friðlands í Rauðhólum.

Að öðru leyti gerir Umhverfisstofnun ekki athugasemdir við framkvæmdina.

Virðingarfyllst,

Björn Stefánsson,
sérfræðingur

Agnes Þorkelsdóttir,
sérfræðingur